

sprachlichen Porträts von Diederich Heßling greift, gingen wir davon aus, dass jede lexikalische Einheit und jede grammatische Form eine bestimmte künstlerische Auslastung tragen, sowie eine bestimmte Funktion erfüllen. Was die individuelle Verfügung des Autors angeht, kann H. Mann selbst mit einer seiner vielen überlieferten sprachreflexiven Äußerungen zu Wort kommen.

Im Bereich der wissenschaftlichen Stilanalyse findet das Problem der Charakterisierung und Differenzierung des Stils der Autoren der schöngeistigen Literatur ein weites Arbeitsfeld. In der Perspektive sind die lexikalisch-semantischen Eigenschaften der sprachlichen Gestaltungsmittel hinsichtlich der Position des Schriftstellers und seiner Aussageabsicht zu untersuchen.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Виноградов В.В. О языке художественной литературы / В.В. Виноградов. – М. : Изд-во худ. лит-ры, 1959. – 652 с.
2. Домашнев А.И. Интерпретация художественного текста / А.И. Домашнев, И.П. Шишкина, Е.А. Гончарова. – М. : Высшая школа, 1986. – 144 с.
3. Походня С.И. Языковые виды и средства реализации иронии / С.И. Походня. – К. : Наукова думка, 1989. – 128 с.
4. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е.А. Селиванова. – К. : Брама, 2004. – 336 с.
5. Best K.–H. Sprachliche Einheiten in Textblöken / Karl–Heinz Best // Glottometrics. – 2005. – 9. – S. 1–12.
6. Dshurjuk T.V. Satztypen und Satzlängen im Funktional-und Autorenstil / T.V. Dshurjuk, V.V. Levickij // Glottometrics. – 2003. – 6. – S. 40–51.
7. Levickij V. Zum Gebrauch der Wortarten im Autorenstil / Viktor Levickij, Leonid Hikov // Glottometrics. – 2004. – 8. – S. 12–22.
8. Mann H. Der Untertan / Heinrich Mann. Leipzig : Verlag Philipp Reclam jun., 1963. – 441 S.
9. Riesel E. Stilistik der deutschen Sprache / E. Riesel. – М. : Staatsverlag „Hochschule“, 1963. – 463 S.

Олег Гончарук
(Харків)

КОДИ ІНОСКАЗАННЯ В АНГЛОМОВНІЙ ПРОЗОВІЙ БАЙЦІ

Розкривається суть кодів іноказання в англomовній прозовій байці. Метонімія розглядається як застосування знака одного поняття на позначення іншого в межах однієї ситуації або предметної сфери. Подається графічна схема функціонування коду іноказання у байці. На прикладах байок виокремлюються об'єкти іноказання, пояснюються правила розшифровки коду іноказання.

Ключові слова: англомовна прозова байка, код іносказання, концептуальна метафора, метонімія, образ-символ.

Раскрывается суть кодов иносказания в англоязычной прозаической басне. Метонимия рассматривается как применение знака одного понятия на обозначение другого в рамках одной ситуации или предметной сферы. Приводится графическая схема функционирования кода иносказания в басне. На примерах басен выделяются объекты иносказания, объясняются правила расшифровки кода иносказания в басне.

Ключевые слова: англоязычная прозаическая басня, код иносказания, концептуальная метафора, метонимия, образ-символ.

The article reveals the essence of the allegory codes in English prose fable. They, equally with satirical codes, give a fable the recognition as a text type. The basis of this code in fable is an allegory, in other words a conceptual metaphor that gives a person the negative traits of the character. This transfer is possible due to special rules of code decryption contained in creating and then in interpreting of the image-symbol. Graphic component of the image-symbol related to character and is based on the artistic techniques of generalization character traits. Symbolic component of the image-symbol refers to a person, but shows the structure of knowledge about the character. Cognitive mechanism of interpretation of the image-symbol consists of double metonymy: a) the character is identified with its negative aspects, and b) a person identified with features, moved by allegory. This article also mentions the use of metonymy as a mark to indicate different concepts in the same situation or subject area. The role of metaphor in concept forming is described. Conceptual metaphor is used when it is necessary to mark the complex concepts that do not have objectivity. It is shown that allegory is a conceptual metaphor and metonymy is allegory. If we consider the allegory as a final result, it is a conceptual metaphor that identifies negative character traits and humans. If allegory is examined in more detail through the mechanism of the image-symbol creation, it is a double metonymy. It is served a graphic scheme of the allegory code in the fable.

Key words: allegory code, conceptual metaphor, English prose fable, image-symbol, metonymy.

Основою авторської мовленнєвої стратегії в дискурсі байки виступають способи надання переконливості ідеям, образам і концептам байки, способи надання упізнавання цьому типу тексту (байці), а також застосування сатиричних кодів і кодів іносказання. Природа кодів у художньому дискурсі стає зрозумілою завдяки концепції кодування і декодування за І. В. Арнольд [1]. Пояснимо суть кодів іносказання у байці.

Інформація і знання про об'єкт іносказання (про людські і суспільні негативні прояви) у тексті байки трансформуються кодом в інформацію і знання про заміник об'єкту іносказання (персонаж байки з його негативними рисами). Приписування негативних рис персонажу має конвенціональну природу або з самого початку, або ця конвенція встановлюється у дискурсі байки за умовчанням. Наприклад, ні у кого не виникає заперечень щодо традицій-

ного приписування хитрості лисиці (первісна конвенція).

Суттю коду іносказання у байці виступає алегорія, тобто концептуальна метафора, яка переносить негативні конвенціональні риси персонажу на людину. Це перенесення можливе завдяки особливим правилам розшифрування коду, які містяться у створенні і потім у інтерпретації образу-символу байки. Образна складова образу-символу відноситься до персонажу і складається на основі художніх прийомів узагальнення рис персонажу. Символічна складова образу-символу відноситься до людини, але зображена у структурі знань про персонаж. Когнітивний механізм інтерпретації образу-символу складається з подвійної метонімії: а) персонаж ототожнюється зі своїми негативними рисами; б) людина ототожнюється з рисами, перенесеними на неї алегорією.

Метонімія розглядається як застосування знака одного поняття на позначення іншого в межах однієї ситуації або предметної сфери. Метонімія переносить позначення одного компонента події на інший, ім'я класу об'єктів на об'єкт цього класу, позначення частини на ціле і навпаки [3, с. 346].

Метафора виконує у мові концептуальну функцію. Концептуальна метафора використовується у тому випадку, коли є необхідність позначити складні поняття, які не володіють предметністю. Згідно Н.А. Телія спрямованість на формування концептів у метафорах, що позначають непередметні сутності, пов'язана із поєднанням двох функцій: номінативної і концептуальної [4, с. 26–51]. При позначенні непередметних сутностей спосіб переносу імені слугує для вербалізації поняття, матеріалізації у мовному значенні властивостей об'єктів [2, с. 68].

За такої трактовки не виникає протиріч між твердженнями, що алегорія є концептуальна метафора і алегорія є метонімія. Якщо розглядати алегорію як кінцевий результат, то це концептуальна метафора, яка ототожнює негативні риси персонажу і людини. Якщо алегорію розглядати детальніше, через механізм утворення образу-символу, то вона є подвійна метонімія.

Графічна схема функціонування коду іносказання може бути представлена таким чином (рис. 1).

Звернемось до прикладів текстів байок. Розглянемо байку Дж. Тербера *“The Scotty Who Knew Too Much”*:

Several summers ago there was a Scotty who went to the country for a visit. He decided that all the farm dogs were cowards, because

they were afraid of a certain animal that had a white stripe down its back. 'You are a pussy-cat and I can lick you,' the Scotty said to the farm dog who lived in the house where the Scotty was visiting. 'I can lick the little animal with the white stripe, too. Show him to me'. 'Don't you want to ask any questions about him?' said the farm dog. 'Naw,' said the Scotty. 'YOU ask the questions.'

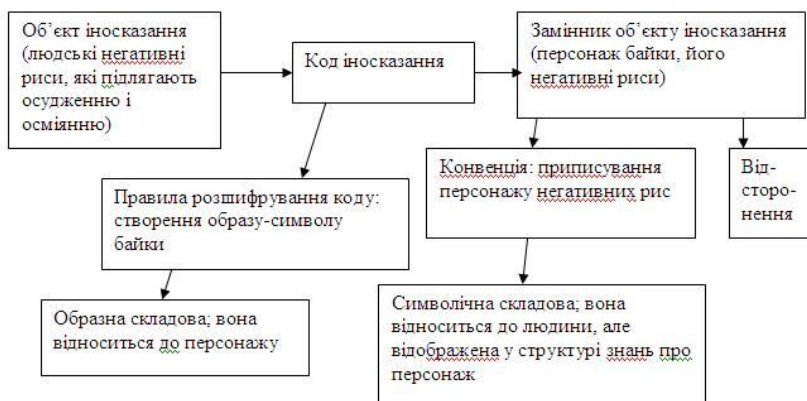

Рис. 1. Схема функціонування коду іносказання у байці

So the farm dog took the Scotty into the woods and showed him the white-striped animal and the Scotty closed in on him, growling and slashing. It was all over in a moment and the Scotty lay on his back. When he came to, the farm dog said, 'What happened?' 'He threw vitriol,' said the Scotty, 'but he never laid a glove on me.'

A few days later the farm dog told the Scotty there was another animal all the farm dogs were afraid of. 'Lead me to him,' said the Scotty. 'I can lick anything that doesn't wear horseshoes.' 'Don't you want to ask any questions about him?' said the farm dog. 'Naw,' said the Scotty. 'Just show me where he hangs out.' So the farm dog led him to a place in the woods and pointed out the little animal when he came along. 'A clown,' said the Scotty, 'a pushover,' and closed in, leading with his left and exhibiting some mighty fancy footwork. In less than a second the Scotty was flat on his back, and when he woke up the farm dog was pulling quills out of him. 'What happened?' said the farm dog. 'He pulled a knife on me,' said the Scotty, 'but a least I have learned how you fight out here in the country, and now I am going to beat YOU up.' So he closed in on the farm dog, holding his nose with one front

paw to ward off the vitriol and covered his eyes with the other front paw to keep out the knives. The Scotty couldn't see his opponent and he couldn't smell his opponent and he was so badly beaten that he had to be taken back to the city and put in a nursing home.

Moral: It is better to ask some of the questions than to know all the answers [6, с. 27].

Об'єктом іносказання у цій байці виступають риси невігластва і самовпевненості, які підлягають осудженню та осміянню. Замінником об'єкту іносказання виступає персонаж байки (собака Скотті) з аналогічними рисами. Приписування цих рис персонажу відбувається у тексті (текстова конвенція) і реалізується в процесі інтерпретації поведінки персонажу читачем. Ефект відстороненості полягає в тому, що змальована у тексті ситуація перебільшена (це гіпербола) і не сприймається читачем буквально. Правила розшифровки коду іносказання полягають у створенні й інтерпретації образу-символу самовпевненого невіглаха. Образна складова образу-символу створюється шляхом гіперболізації (нереально, щоб так по-дурному поводити себе навіть собака) і потрійного повторного опису нерозумної і самовпевненої поведінки персонажу. Усе це разом призводить до індуктивного узагальнення: цей персонаж так діє завжди і постійно має ці негативні риси. Таким чином, риси невігластва і самовпевненості належать структурі знань про персонаж і виступають його атрибутами. Це дає можливість у дискурсі реалізувати когнітивну операцію ототожнення персонажу зі своїми атрибутами (як стилістичний прийом – це метонімія).

Концептуальна метафора переносу атрибутів персонажу на людину (алегорія) стає можливою тому, що читач знає наперед про цілі жанру байки. Заключною у ланцюгу когнітивних операцій є ототожнення людини з атрибутами (негативними рисами) персонажу. Однак „людина” у цьому випадку уже набуває родовий, соціальний вимір; прикрим символом такої людини стають атрибути собаки Скотті.

Наступний приклад – байка Дж. Тербера “*The Fairly Intelligent Fly*”:

A large spider in an old house built a beautiful web in which to catch flies. Every time a fly landed on the web and was entangled in it the spider devoured him, so that when another fly came along he would think the web was a safe and quiet place in which to rest. One day a fairly intelligent fly buzzed around above the web so long without lighting that the spider appeared and said, “Come on down.” But the fly was too clever for him and said, “I never light where I don't see

other flies and I don't see any other flies in your house." So he flew away until he came to a place where there were a great many other flies. He was about to settle down among them when a bee buzzed up and said, "Hold it, stupid, that's flypaper. All those flies are trapped." "Don't be silly," said the fly, "they're dancing." So he settled down and became stuck to the flypaper with all the other flies.

Moral: There is no safety in numbers, or in anything else [6, c. 11].

Об'єктом іносказання у цій байці виступають риси уявної компетенції, які підлягають осміянню. Замінником об'єкту іносказання є персонаж байки (Муха) з аналогічними рисами. Приписування цих рис персонажу відбувається імпліцитно (первинна конвенція) і реалізується в інтерпретації поведінки персонажу читачем. Ефект відстороненості полягає в тому, що змальована в тексті ситуація у плані виразу прямо не відноситься до світу людей. Правила розшифровки коду іносказання полягають у створенні й інтерпретації образу-символу уявної компетентності.

Образна складова образу-символу утворюється шляхом уведення в ситуацію реалій, характерних для світу комах: павук, павутиння, липучка, прилипання до неї тощо. Одночасно з цим для завершення образу персонажу приписуються природна для комах наслідувальна поведінка (первинна конвенція), однак для акценту на наслідуванні вона „озвучується” діалогом персонажу-Мухи з іншим персонажем. Таким чином, текстом байки читач підготовлений для проведення когнітивної операції ототожнення персонажу з рисою сліпого наслідування, яка заміщує справжню компетентність.

Алегорія, тобто перенесення негативних рис персонажу на людину і ототожнення останнього з цими рисами, завершує образ-символ уявної компетентності. Цей образ-символ відноситься до людини, але побудований у структурі знань про персонаж байки (про Муху).

Розглянемо байку ще одного американського байкаря – А. Бірса “*The Man and the Bird*”:

A Man with a Shotgun said to a Bird:

"It is all nonsense, you know, about shooting being a cruel sport. I put my skill against your cunning that is all there is of it. It is a fair game."

"True," said the Bird, "but I don't wish to play."

"Why not?" inquired the Man with a Shotgun.

"The game," the Bird replied, "is fair as you say; the chances are about even; but consider the stake. I am in it for you, but what is there in it for me?"

Not being prepared with an answer to the question, the Man with a

Shotgun sagaciously removed the propounder [5].

Об'єктом іноказання у цій байці виступають прагнення людини безпідставно змінювати правила гри на свою користь. Гру можна розуміти досить узагальнено, як будь-яку діяльність з партнерами і / або опонентами. Замінником об'єкту іноказання виступають персонажі байки (Пташка, Мисливець) з аналогічними прагненнями. Приписування цих інтенцій персонажам відбувається у тексті (текстова конвенція) і реалізується у інтерпретації поведінки персонажів читачем. Ефект відстороненості полягає у схематичності й умовності ситуації, яка описується, оскільки реальне полювання несумісне зі з'ясуванням відносин між мисливцем та здобиччю. Правила розшифровки коду іноказання полягають у створенні й інтерпретації образу-символу „гри без правил”.

Образна складова цього образу-символу утворюється в опозитивному діалозі персонажів; сторони не знаходять єдиної думки, „гра” не відбулася. Діалог демонструє неминучу антагоністичність у прагненнях персонажів; вона є атрибутом їх відносин і належить до структури знань про них. Це дає можливість у дискурсі реалізувати когнітивну операцію ототожнення персонажів зі своїми атрибутами (як стилістичний прийом – це метонімія).

Символічна складова цього образу-символу полягає в інтерпретації полювання на Пташку як гри взагалі з нерівними можливостями для гравців. Ця складова сформульована в структурі знань про персонажів, але відноситься до соціальних типажів, схильних до подібної гри. Можливість алегорії, тобто концептуальної метафори перенесення нерівних відносин між Пташкою і Мисливцем на реальні ситуації у суспільстві здійснюється завдяки авторській вигадці: у звичайну процедуру полювання уміщено діалог між мисливцем та здобиччю, який у реальному полюванні не є властивим, але відображає суть „гри без правил”.

Наступний приклад – байка А. Бірса *“The Tyrant Frog”*:

A Snake swallowing a frog head-first was approached by a Naturalist with a stick.

"Ah, my deliverer," said the Snake as well as he could, "you have arrived just in time; this reptile, you see, is pitching into me without provocation."

"Sir," replied the Naturalist, "I need a snakeskin for my collection, but if you had not explained I should not have interrupted you, for I thought you were at dinner" [5].

Об'єктом іноказання у цій байці виступають виверткість і

фальшива ввічливість. Замінником об'єкту іносказання слугують персонажі з аналогічними рисами. Приписування персонажам цих рис відбувається у тексті (текстова конвенція) і частково (первинна конвенція) з урахуванням природних рис одного персонажу (Змія – вивертка) і ментальних рис іншого (Натураліст-англієць *a priori* – чемний). Ефект відстороненості полягає, як і в попередній байці, у схематичності й умовності ситуації, яка описується, оскільки реальне полювання несумісне із з'ясуванням відносин між Мисливцем (Натуралістом) та здобиччю (Змією). Правила розшифровки коду іносказання полягають у створенні й інтерпретації образу-символу „ввічливої гри в брехню”.

Образна складова цього образу-символу утворюється в опозиційному діалозі персонажів; діалог не є продуктивним, оскільки він побудований на ввічливій брехні та приховує істинні інтереси персонажів. Антагонізм персонажів виступає атрибутом їх відносин. Він належить до структури знань про них; це дає можливість у дискурсі реалізувати когнітивну операцію ототожнення персонажів зі своїми атрибутами.

Символічна складова цього образу-символу полягає в інтерпретації одного персонажу (Змії) як утілення виверткості, а також у інтерпретації діалогу персонажів як утілення ввічливо-фальшивих відносин антагоністів. Ця складова сформульована в структурі знань про персонажі, але відноситься до соціальних стереотипів, які підлягають осміянню. Алегорія, тобто концептуальна метафора перенесення виверткості і ввічливо-фальшивих відносин Змії і Натураліста на реальні ситуації у соціумі, базується на первинній і текстовій конвенціях.

Таким чином, провівши теоретичний і практичний аналіз англійської прозової байки, можна зробити висновок, що суттю коду іносказання є алегорія. Образ-символ англійської прозової байки поділяється на дві складових: образну, яка відноситься до персонажа, і символічну, яка відноситься до людини.

До перспектив можна віднести подальше дослідження кодів англійської прозової байки, наприклад, такого як сатиричний, що є одним із основних.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык : [учебник для вузов] / И. В. Арнольд. – [5-е изд. испр. и доп.]. – М. : Флинта, Наука, 2002. – 384 с.
2. Арутюнова Н.Д. Дискурс / Н.Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: ЛИНГВИСТИКА, 2004. – С. 101–102.

- дический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 136.
3. Селиванова Е. А. Ономаσιологическая связность как фактор концептуализации художественного текста / Е. А. Селиванова // Уч. зап. Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Симферополь, 2006. – Т. 19 (58). – С. 242–246. – (Серия „Филология”).
 4. Телия В.Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция / В.Н. Телия // Метафора в языке и тексте. – М. : Наука, 1988. – С. 26–51.
 5. Bierce A. Fantastic Fables [Electronic resource] / A. Bierce. – 2007. – Access : <http://www.analitica.com/bitblioteca/bierce/fables.asp>.
 6. Thurber J. Fables for Our Time and Famous Poems / J. Thurber. – NY : Harper & Row Publishers, 2008. – 128 p.

**Глона Дулена
(Чернівці)**

МЕТАФОРА В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Досліджується функціонування метафоричних концептуальних систем у педагогічному дискурсі на матеріалі сучасної німецької мови. Увага акцентована на визначенні базових метафоричних концептів німецькомовного педагогічного дискурсу. Виділено і систематизовано функціональні типи метафоричних переносів.

Ключові слова: метафори, педагогічний дискурс, когнітивна лінгвістика, концепт, концептуальна метафора.

Исследуется функционирование метафорических концептуальных систем в педагогическом дискурсе на материале современного немецкого языка. Внимание акцентировано на определении базовых метафорических концептов немецкоязычного педагогического дискурса, выделены и систематизированы функциональные типы метафорических переносов.

Ключевые слова: метафоры, педагогический дискурс, когнитивная лингвистика, концепт, концептуальная метафора.

The article studies the functioning of metaphorical conceptual systems in the pedagogical discourse on the material of modern German language. Attention is accentuated on the definition of the basic metaphorical concepts of German academic discourse. The functional types of metaphorical transfers have been identified and systematized.

Key words: metaphors, pedagogical diskurs, cognitive linguistics, concept, conceptual metaphor.

Тенденція до мовної економії веде до посиленого використання мовних засобів, які не тільки лаконічно виражають сенс висловлювання, але й виконують експресивну функцію. До таких мовних засобів можна віднести метафору. Вдало підібрана метафора зменшує кількість слів, потрібних для пояснення певного явища, і заощаджує час, необхідний для прочитання наукової статті.